

ЕТИКА ПЕДАГОГА ТА ОБОВ'ЯЗОК ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ, ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВИПАДКІВ НАСИЛЬСТВА

Важливу роль у забезпеченні такої соціально значущої діяльності, як діяльність педагога, вихователя, відіграє педагогічна етика, що розглядає моральні проблеми виховання та освіти, спілкування вихователя з вихованцем, визначає моральні цілі виховання, а також моральну допустимість тих чи інших шляхів досягнення педагогічної мети. Професія педагога, як і професія лікаря, вирізняється найвищим рівнем єдності професійного та морального начал.

На сучасному етапі розвитку педагогічна етика стала відносно самостійною галуззю етичного знання. Це зумовлено передусім розширенням сфери педагогічного впливу в суспільстві, який орієнтує особистість здобувати освіту впродовж життя, актуалізацією соціальних інститутів держави, зростанням потреб духовного розвитку індивіда.

Аналіз наукових праць українських і зарубіжних учених засвідчує багатоманітність підходів щодо визначення поняття "педагогічна етика", окреслення її особливостей, предмета, функцій і завдань. Сучасні білоруські вчені В. Наумчик і Є. Савченко трактують педагогічну етику як науку про формування моралі в умовах педагогічного процесу. Сучасні білоруські вчені Вікторія Писаренко та Іван Писаренко поняття "педагогічна етика" пов'язують з особливостями педагогічної діяльності, проблемами моральної свідомості суб'єктів навчання та їх взаємин. Російська вчена Людмила Шевченко характеризує педагогічну етику як складову науки етики, яка віддзеркалює особливості функціонування моралі в умовах цілісного педагогічного процесу, вивчає різнобічні аспекти моральної діяльності вчителя.

Педагогічна етика – розділ професійної етики, який вивчає сутність і зміст, особливості педагогічної моралі, обґрунтовує її категорії, норми, принципи, функції у процесі педагогічної діяльності.

Предметом педагогічної етики є особливості вияву моралі у свідомості, поведінці, професійній діяльності педагога і його відносинах з учнями, батьками та колегами.

Педагогічна етика як наука оперує універсальними категоріями "добро" і "зло", "моральна відповідальність", "гідність", "щастя" та іншими і досліджує принципи педагогічного гуманізму, оптимізму, колективізму, громадянськості, патріотизму тощо.

Л. Шевченко запровадила у визначення педагогічних понять категорії "гармонія" і "краса". Для педагогічної етики, яка формує гармонію відносин дорослих і дітей, найважливіший критерій – краса. Прекрасне у відносинах – це те, що викликає моральне задоволення в дітей і вчителя у процесі спілкування. Суб'єктивними критеріями краси взаємин є індивідуальні моральні установки особистості (дітей, педагога, батьків), які залежать від рівня її вихованості, об'єктивними – якості особистості педагога, що виявляються під час спілкування з дітьми і володіння якими належить до обов'язкового комплексу професійно значущих якостей: терпіння (відповіді

на питання дітей, відсутність "репресивної реакції" на дитячі витівки); доброзичливість (тон, стиль спілкування, поведінки); чуйність (уміння опитувати, не караючи); рівновага (однаковий стиль спілкування та поведінки як із "легкими", так і з "важкими" дітьми); делікатність; милосердя (емпатія); любов до кожного вихованця.

Відношення "педагог – студент", "вихователь – вихованець" будується на ставленні першого до другого як до унікальної людської особистості з її неповторними якостями, здібностями, специфікою.

Специфіка педагогічної діяльності висуває підвищені моральні вимоги до педагога. Вимоги ці, звичайно, виступають як ідеал, досягнення якого слід прагнути. Ідеал педагога: мудра, добра, тактовна, вимоглива, освічена людина, непересічна особистість, істинний громадянин Вітчизни, котрий має власні тверді переконання та міцні моральні устої, здатний мужньо їх відстоювати, талановитий вихователь, прекрасний фахівець, вільна й незалежна натура, котра викликає повагу й симпатію студентів.

Педагог сам повинен бути взірцем вихованості, бо головним засобом виховання виступає особистість педагога, яку не можуть замінити найновітніші технічні засоби навчального процесу. Повагу до педагога створює найдорожчий його моральний і професійний капітал – авторитет, котрий необхідно всіма можливими способами оберігати й самому педагогу, й суспільству, й системі народної освіти.

Отже, теоретико-прикладними завданнями педагогічної етики в сучасних умовах є:

- формування гуманістичної спрямованості педагогічної діяльності, орієнтації особистості педагога на моральне виховання студентів;
- виявлення чинників, які сприяють зростанню рівня моральності педагога і студентів або, навпаки, гальмують цей процес;
- дослідження зв'язку між моральним досвідом дітей та їх батьків;
- розкриття механізмів взаємозв'язку, гармонії моральних і професійних якостей педагога;
- дослідження механізму вдосконалення морально-правових відносин між особистістю педагога і суспільством;
- розв'язання проблем моральної мотивації педагогічної діяльності, її морального, матеріального стимулювання і суспільного визнання.

Отже, суспільні явища "культура" і "мораль" становлять зміст моральної культури педагога. Суспільна за своїми джерелами, походженням, функціями моральна культура має всепроникливий характер. Водночас вона індивідуальна за способом існування та механізмами дії. Важливим виявом моральної культури педагога є його здатність до духовної творчості, активної самостійної діяльності, спрямованої на навчання і виховання підростаючого покоління. Внутрішню культуру, моральні цінності педагога відображає педагогічна етика як розділ етичної науки.

Насильство та жорстоке поводження – головні причини болю та страждань і навіть смерті серед підлітків.

Насильство – це будь-які навмисні дії одної людини по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права й свободи і наносять їй моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю. Воно може бути фізичним, психологічним і сексуальним.

Фізичне насильство – це нанесення тілесних ушкоджень, які завдають болю, призводять до порушень психічного та фізичного здоров'я, чи навіть смерті; це штовхання і смикання; удари, стусани, побиття; знущання, викручування рук; жбурляння предметів; спроби задушити.

Емоційне або психологічне насильство – це тиск на психіку іншої людини, який проявляється у нанесенні словесних образ, погроз, залякуванні, переслідуванні, а саме :

- ігнорування твоїх почуттів і потреб;
- залякування;
- погрози;
- безпідставні покарання;
- нанесення шкоди твоїй домашній тварині;
- нищення особистих речей;
- навіювання почуття провини і страху;
- брехня, звинувачення, приниження, прізвиська;
- поводження з тобою як з слугою.

Сексуальне насильство – це зазіхання на статеву недоторканість особи, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього; небажані сексуальні дотики; домагання, зґвалтування; неприродні сексуальні дії; примус до проституції; небажання застосовувати контрацепцію;

Як дівчата, так і хлопці можуть переживати всі форми насильства та жорстокого поводження. Вони можуть траплятися як удома, так і у коледжі чи на вулиці, і можуть походити від членів сім'ї, так само як і від інших дорослих і підлітків, які можуть бути знайомі або незнайомі студентів.

Насильству та жорстокому поводженню можна запобігти, а у випадку коли вони трапляються, на них треба ефективно та негайно реагувати!

Що робити педагогу, щоб попередити насильство серед учасників навчально-виховного процесу

1. Підтримувати тісний зв'язок з учасниками навчально-виховного процесу, створювати довірливу атмосферу у системі студент-класний керівник, студент-батьки – класний керівник, класний керівник – батьки.
2. Наголошувати про уникнення місць, де можна стати жертвою насилля (ходіння в нічний час, довіра незнайомій людині тощо)
3. Вчити стримувати свої емоції (нападнику важливо, щоб ти звернув на нього увагу, боявся його, то намагайся не помічати його ігноруй виклики у твою адресу).

Правила які допоможуть запобігти насильству в сім'ї:

1. Продумайте свої дії в тому випадку, якщо акт насильства вже відбувся і може повторитися знову;
2. Розповідайте про насильство тим, кому ви довіряєте (друзям, родичам);
3. Знайдіть таке місце, куди ви змогли б піти у випадку небезпеки;
4. Підготуйте документи (паспорт, свідоцтво про народження, і т., д.) гроші та інші необхідні речі та покладіть їх в одне місце, так щоб у будь-який момент ви змогли б їх легко взяти і втекти з ними.
5. Якщо ситуація критична, то залишайте будинок негайно, навіть якщо вам не вдалося взяти необхідні речі;
6. Заздалегідь довідайтесь телефони та адреси місцевих служб, які зможуть надати необхідну підтримку (соціальні служби, телефони довіри, телефон дільничного інспектора, служби у справах неповнолітніх).

Правила які допоможуть запобігти насильству на вулиці:

1. В пізній час не ходіть одні по вулиці;
2. Знайте елементарні прийоми самооборони;
3. Продумайте свої дії в тому випадку, якщо акт насильства можливий;
4. Майте при собі один з засобів безпеки: газовий балончик, дезодорант, пилочку.... Та продумайте їх використання в разі здійснення акту насильства;
5. Відчуваєте небезпеку – терміново тікайте;
6. На вас напали – кричіть, біжіть, привертайте до себе увагу;
7. Телефонуйте до міліції, швидкої,
8. Виключіть непорозуміння: будьте впевнені, що ваш знайомий друг знає межі дозволеного;
9. Не впускайте в будинок незнайомців особливо, якщо ви відчуваєте себе не спокійно;
10. Не сідайте з незнайомцями до ліфту, в таксі де є ще інші люди;

Повідомлення для підлітків

1. Поговори зі своїми батьками або іншими відповідальними дорослими про те, що ти можеш зробити для того, щоб не піддаватися насильству.
2. Наскільки це можливо, намагайся не бувати в місцях, де ти можеш піддатися насильству.
3. Якщо ти опинився (опинилася) у середовищі, в якому ти відчуваєш небезпеку, піди з цього місця якнайшвидше.
4. Якщо хтось намагається схилити тебе до сексуального контакту, чітко дай зрозуміти своїми словами та діями, що ти цього не хочеш. У разі потреби поклич на допомогу.
5. Розбіжності та суперечки можуть траплятися час від часу. Якщо вони трапляються, намагайся зберігати спокій і вирішувати їх ненасильницькими методами. Докладай усіх зусиль для того, щоб не провокувати насильства та не відповідати на провокацію насильством.
6. Якщо до тебе було застосовано фізичне чи сексуальне насильство або тебе змусили зробити щось, чого ти не хотів (не хотіла), негайно повідом про це своїх друзів, батьків або інших відповідних служб. Вони можуть надати тобі

необхідний допомогу і підтримку, запобігти повторним актам насильства та притягнути зловмисників до відповідальності.

Повідомлення для батьків

Що вам потрібно знати:

1. Обговорення проблеми насильства з вашим сином або донькою може допомогти їм захиститися себе. При цьому підвищується вірогідність того, що вони звернуться по допомогу у разі, якщо стануть жертвами насильства.
2. Співпраця з іншими батьками та окремо взятими людьми з метою боротьби з насильством можуть змінити життя вашого сина або доньки, так само як і багатьох інших дітей і підлітків.

Що вам потрібно робити:

1. Говоріть зі своїм сином або донькою про те, як уникнути насильства, і куди звернутись, якщо вони стали жертвами насильства.

2. Ви можете підняти такі питання:

- Важливість мирного вирішення розбіжностей і суперечок, якщо вони виникають;

- Небезпека носіння зброї, погроз людям зброєю або використання її;

- Важливість уникнення місць, де до них може бути застосоване насильство;

- Вибір піти, якщо вони опинилися у загрозовій ситуації;

- Як чітко відмовити в небажаному сексуальному контакті за допомогою слів і дій та як покликати на допомогу у разі потреби;

- Наскільки важливо повідомити вас або інших відповідних служб, якщо і коли вони пережили насильство;

3. Давайте приклад власною поведінкою - не застосовуйте насильства у вирішенні питань з вашим сином або донькою, а також з іншими людьми.

4. Співпрацюйте з членами суспільства з метою інформування про небезпеки насильства, докладайте зусиль для того, щоб запобігти йому та притягнути зловмисників до відповідальності.